

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Afnametijdstip 1
Woensdag 11 april

Vragenboekje

De blokken zijn:

Blok 1: Cultuur van de kerk in de elfde tot en met veertiende eeuw

Blok 2: Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw

Blok 3: Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw I

Blok 4: Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw II

Bij het beantwoorden van de vragen maak je gebruik van de aangeboden bronnen. Tevens wordt een beroep gedaan op je eigen kennis. In het vragenboekje zie je in de marge bij elke vraag een lijntje met daaronder meestal één of meer bronnen die van speciaal belang zijn bij de vraag. Op de cd-rom zijn deze bronnen aangegeven met een groene stip.

In het vragenboekje is een inleiding bij een vraag cursief gedrukt. Op de cd-rom staat deze, niet cursief, in het vak direct onder de vraag.

In het vragenboekje wordt een vetgedrukt woord uitgelegd in een voetnoot. Op de cd-rom is zo'n woord blauw en vetgedrukt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Voor dit examen zijn maximaal 60 punten te behalen; het examen bestaat uit 4 blokken met in totaal 36 vragen.
Bij elke vraag is aangegeven hoeveel punten behaald kunnen worden.

Cultuur van de kerk in de elfde tot en met de veertiende eeuw

Dit vragenblok gaat over verschillende aspecten van het kloosterleven in de Middeleeuwen.

tekst 1

Het leven van de monniken in kloosters stond geheel in dienst van God.

2p **1** Noem twee aspecten uit de levenswijze van de monniken waaruit die dienstbaarheid blijkt.

afb. 1

tekst 1

Op afbeelding 1 zie je de plattegrond van een twaalfde-eeuws klooster.

1p **2** Leg uit waarom de slaapzaal van de monniken in verbinding staat met de kerk.

tekst 2

Bij het behoud en verspreiden van wetenschap en cultuur speelden de kloosters een belangrijke rol.

2p **3** Geef één voorbeeld voor zowel het behoud als de verspreiding.

afb. 2

Op afbeelding 2 zie je een bladzijde uit een koorboek met de tekst en het notenschrift van een gregoriaanse melodie.

De vertaling van de tekst luidt: „Een engel des Heren daalde neer uit de hemel, kwam dichterbij, wentelde de steen weg en ging daarop zitten. En de engel zei tot de vrouwen: vrees niet, want ik weet dat u Jezus zoekt.”

In de **initiaal**¹⁾ (de A) op afbeelding 2 zie je een tweetal gebeurtenissen die betrekking hebben op een episode uit het leven van Christus.

1p **4** Welke episode wordt hier afgebeeld?

afb. 2

Monniken hebben in koorboeken en andere **manuscripten**²⁾ veel initialen van afbeeldingen voorzien.

2p **5** Noem hiervoor twee redenen.

afb. 2

Links op afbeelding 2 zie je twee vrouwenfiguren.

1p **6** Noem één aspect waaruit je kunt opmaken dat deze vrouwenfiguren geen heiligen zijn.

afb. 2

Boven de twee vrouwenfiguren links op afbeelding 2 staan hun namen: Domicella de Viane (Vrouw van Viane) en Domicella Clementia (Vrouw Clementia).

1p **7** Leg uit waarom deze vrouwen zijn afgebeeld.

afb. 3

afb. 4

In de Middeleeuwen is de basis gelegd voor ons huidige notenschrift. Op de bladzijde uit het koorboek van afbeelding 2 zie je een voorbeeld van middeleeuwse muzieknotatie.

Op afbeelding 3 zie je het begin van het gregoriaanse gezang 'Veni sancte Spiritus' (Kom, o heilige Geest) in het notenschrift zoals dat in de Middeleeuwen ontwikkeld is.

Op afbeelding 4 zie je hetzelfde gezang, maar dan in moderne notatie.

Vergelijk afbeelding 3 en 4.

2p **8** Noem drie verschillen tussen beide notenschriften.

noot 1

beginletter

noot 2

handschriften

muziek 1

Centraal in het leven van monniken in de Middeleeuwen stonden de acht kerkdiensten waaraan zij dagelijks deelnamen. Een groot gedeelte van deze diensten werd gezongen. De verzamelnaam voor deze gezangen is 'gregoriaans'.

2p **9** Noem drie kenmerken van het gregoriaans.

muziek 2

Muziekfragment 2 is een gedeelte uit een nummer van de popgroep Enigma. Deze groep heeft in enkele nummers gregoriaanse muziek verwerkt.

2p **10** Noem twee muzikale elementen die in muziekfragment 2 te horen zijn, maar die bij gregoriaanse muziek ontbreken.

muziek 2

3p **11** Vind je het acceptabel dat kerkmuziek wordt gebruikt in popmuziek, op een manier zoals dat in muziekfragment 2 gebeurt? Onderbouw je mening in enkele zinnen.

Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw

Dit vragenblok gaat over de verschillende wegen die naar abstractie hebben geleid in de beeldende kunst in het begin van de twintigste eeuw.

afb. 5

Op afbeelding 5 zie je een montage-foto van rond 1900. Op de voorgrond poseert de Duitse componist Max Reger, die leefde van 1873–1916.

De foto op afbeelding 5 symboliseert hoe deze componist zijn artistieke plaats zag op het breukvlak tussen twee eeuwen.

1p **12** Leg deze symboliek uit.

tekst 3

In de eerste decennia van de twintigste eeuw ontstond in verschillende kunstvormen een streven naar abstractie.

2p **13** Geef twee redenen waarom er in deze periode een streven naar abstractie ontstond binnen verschillende disciplines van de beeldende kunst.

tekst 3

Voor sommige beeldende kunstenaars gaf muziek een nieuwe richting aan in hun zoeken naar abstractie.

1p **14** Leg uit op welke manier muziek voor deze kunstenaars een voorbeeld vormde in hun zoeken naar abstractie.

afb. 6

tekst 4

Op afbeelding 6 zie je het schilderij 'Zwart suprematistisch vierkant' uit 1914–1915 van de Russische kunstenaar Kasimir Malevich.

2p **15** Leg aan de hand van twee aspecten de betekenis uit van het zwarte vierkant en de witte achtergrond van het schilderij op afbeelding 6.

afb. 6

tekst 4

Het schilderij op afbeelding 6 kan beschouwd worden als het logisch resultaat van de ontwikkeling die begonnen was met onder andere het Kubisme.

1p **16** Leg dit uit.

afb. 7 *Op afbeelding 7 zie je het werk 'Oiseau dans l'espace' (Vogel in de ruimte) uit 1928 van de Roemeense beeldhouwer Constantin Brancusi.*

2p **17** Brancusi wilde met het werk op afbeelding 7 het abstracte idee van vliegen verbeelden. Beschrijf aan de hand van de vorm *of* het materiaal op welke manier hij dat gedaan heeft.

afb. 6
afb. 7 In het werk op afbeelding 7 is Brancusi langs een andere weg tot abstractie gekomen dan Malevich in het schilderij op afbeelding 6.

1p **18** Beschrijf het verschil tussen deze twee wegen naar abstractie.

tekst 5 Van de abstracte kunst uit de eerste decennia van de twintigste eeuw wordt wel gezegd dat deze eerder artistiek dan maatschappelijk baanbrekend is geweest.

2p **19** Geef een toelichting op deze uitspraak.

Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw I

Dit vragenblok gaat over het theaterstuk 'Mission Impossible' van toneelgroep Dood Paard.

afb. 8
tekst 6 *Tekst 6 is een toelichting op 'Mission Impossible'. Op afbeelding 8 zie je de plattegrond van het toneelbeeld.*

video 1 *Lees voor het beantwoorden van de vragen uit dit blok eerst tekst 6 en bekijk afbeelding 8.*
video 2 In recensies over 'Mission Impossible' werd gesproken van het 'doorbreken van toneelwetten'.
video 3

3p **20** Noem vier aspecten van de voorstelling (zie de videofragmenten) die afwijken van wat gebruikelijk is in een toneelstuk.

video 2 In videofragment 2 vertelt de man in zijn monoloog dat hij nu twee stemmen in zijn hoofd hoort die tegen elkaar inpraten. Vervolgens levert hij op verschillende manieren **non-verbaal**³⁾ spel, omdat hij een hele tijd wordt onderbroken door de andere acteurs en de DJ.

2p **21** Beschrijf twee variaties in dit non-verbale spel en verklaar wat hij daarmee bedoelt.

video 3 Als deze man daarna (zie videofragment 3) aan het publiek vraagt of iemand soms weet hoe het zit met die stemmen in zijn hoofd, gaat hij in volstrekte stilte snelle ritmische bewegingen maken.

1p **22** Leg uit wat de man hiermee wil uitdrukken.

tekst 6
video 1
video 2
video 3 In dit theaterstuk worden steeds allerlei feitelijkheden opgesomd die de monologen onderbreken en afwisselen.

1p **23** Leg uit wat de functie is van deze feitelijkheden.

noot 3 zonder woorden

tekst 6

video 1

video 2

video 3

In het theatervakblad 'Theatermaker' stond boven een artikel over deze voorstelling als kop: 'De DJ als acteur'.

1 p **24** Is volgens jou de DJ in dit stuk wel of geen acteur? Beargumenteer je antwoord.

tekst 6

video 1

video 2

video 3

De ondertitel van het bovengenoemde artikel luidde: 'Het is alsof we met zijn vieren een jazzband vormen'.

1 p **25** Geef een overeenkomst tussen de manier van spelen in dit theaterstuk en in een jazzband.

tekst 7

In tekst 7 heeft de recensent het over een 'hoorspel' en 'luistertheater' en beweert dat het publiek gerust de ogen kan sluiten.

1 p **26** Ben je het, op basis van wat je gezien hebt, wel of niet eens met deze typering van 'Mission Impossible'? Beargumenteer je mening.

tekst 7

In tekst 7 staat: 'Mission Impossible is een soundscape'.

1 p **27** Verklaar de term 'soundscape' in verband met deze voorstelling.

tekst 7

Geef het verschil aan tussen de geluidsproductie in dit toneelstuk en de soundtrack zoals die bij een film gebruikt wordt.

1 p **28**

De titel van dit theaterstuk luidt: 'Mission Impossible'.

1 p **29** Vind je deze titel goed gekozen? Beargumenteer je antwoord.

Massacultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw II

Dit vragenblok heeft betrekking op de invloed van massacultuur op theaterdans. Uitgangspunt is het ballet X-Press van dansgezelschap NDT II.

tekst 8

video 4

video 5

Tekst 8 is een toelichting op X-Press.

Videofragment 4 bevat scènes uit het begin van X-Press en laat de opkomst van de dansers zien.

In videofragment 5 beweegt een gesluierte danser op een klein platform dat in een cirkel over het podium rijdt. Binnen deze cirkel danst de rest van het gezelschap. Eén van de dansers is in de bolvorm geklommen die links boven het podium hangt. Je ziet ook kort de Video Jockeys (VJ's) in de orkestbak staan.

Veel theater- en dansgezelschappen proberen een jong publiek aan te spreken.

2 p **30** Noem twee redenen waarom gezelschappen als NDT II een jong publiek willen aanspreken.

tekst 8

video 4

video 5

De muziek en het decor laten zien dat de choreograaf naar een bepaalde eigentijdse uitgaanscultuur verwijst.

3p **31** Leg aan de hand van een kenmerk van zowel de muziek als het decor uit, naar welke uitgaanscultuur hij verwijst.

video 4

De ontwikkeling van de choreografie in videofragment 4 vertoont samenhang met de ontwikkeling van de muziek en de geprojecteerde videobeelden.

3p **32** Beschrijf drie fasen in de choreografie van videofragment 4 en geef aan wat er tegelijkertijd gebeurt in de muziek en de videobeelden.

video 4

video 5

De choreograaf heeft een poging gedaan om de geprojecteerde videobeelden te laten samenvallen met de dans. Hierdoor suggereert hij vermenging van virtuele elementen met de realiteit. De cameravoering van de videofragmenten versterkt dit effect.

2p **33** Beschrijf naar aanleiding van videofragment 4 en/of videofragment 5 twee voorbeelden, waarbij de suggestie wordt gewekt dat de dans en de videobeelden samenvallen.

tekst 9

De recensenten van de Volkskrant en het Eindhovens Dagblad (zie tekst 9) hebben een tegengestelde mening over X-Press.

2p **34** Waarin verschillen zij van mening, gelet op de verhouding van de dans ten opzichte van het geheel?

video 4

video 5

Volgens de choreograaf verwijst de titel, X-Press, onder andere naar *opzettelijkheid*, omdat hij alles van tevoren bedacht en vastgelegd heeft. De titel verwijst echter ook naar een *sneltrein* of naar *expressie*.

2p **35** Leg in verband met de voorstelling één van de laatste twee titelverklaringen uit.

video 4

video 5

video 1

video 2

video 3

Vraag 36 is een vergelijking tussen de theatervoorstelling Mission Impossible van het gezelschap Dood Paard (zie vragenblok 3) en de dansvoorstelling X-Press van Nederlands Dans Theater II.

De theatrale middelen van X-Press zijn vergelijkbaar met die van Mission Impossible, maar er zijn ook essentiële verschillen.

2p **36** Beschrijf op basis van de videofragmenten 1–5 drie verschillen tussen Mission Impossible en X-Press. (Laat buiten beschouwing dat in Mission Impossible de acteurs spelen en in X-Press de dansers dansen.)

Einde